

Тема. «Московські» та «єршалаїмські» розділи твору та художні засоби їхнього зв'язку. Особливості композиції твору «роман у романі». Контрольний домашній твір

Композиція «Майстер і Маргарита» – «роман у романі»: роман про Майстра, про сучасний світ поєднується із романом самого Майстра про Понтія Пілата. Так створюється поліфонія, багатоголосся роману: сучасне, минуле, вічне поєднуються та співіснують. Поліфонія існує в романі не тільки на часовому рівні: реальне, біблійне (міфічне), космічне існують ніби паралельно, але над усіма героями, в кожному із просторів роману постають «вічні проблеми».

Категорія часу	Місце	Час	Герої	Просторово-часовий шар
Сучасне	Москва	30-ті р.р. XX ст.	Майстер і Маргарита, москвичі	Реальне
Минуле	Єршалаїм	30-ті р.р. I ст.	Понтій Пілат та Іешуа Га-Ноцрі	Біблійне, міфічне, історичне
Вічне	Поза часом і простором		Волад та його почет	Космічне

Поліфонію роману породжують і різні стилі в зображенні просторів: лірико-трагічний у внутрішньому романі про Іешуа Га-Ноцрі і Понтія Пілата, відверто сатиричний, іноді гротескний у показі сучасної Москви, усі ці стилі органічно поєднуються і переплітаються.

- Роман про Пілата розділений побутовими московськими сценками, але постійно виникає питання: «А що було далі?». Для чого потрібні ці затримки? *(Ймовірно, щоб зосередити увагу на тому гріху, який зветься боягузством).*

- У чому специфіка булгаковського зображення безсмертя? *(Є безсмертя добра, подвигу, жертви заради інших. Але ще є безсмертя як форма покарання за боягузство, у даному випадку. Це безсмертя вічної провини).*

- Волад – саме той герой, який з'єднує три світи роману-лабіринту М. Булгакова. З якою метою з'являється він в романі? Яку функцію виконує? *(Волад з'являється у Москві 30-х, де, здається, і без того сатана править бал. У колі його зору опиняються ті, хто краде, бере хабарі, зловживає службовим становищем тощо. Зрозуміло, чому Волад цих людей принижує, висміює, лякає до смерті. Його функція – карати зло. Хіба випадково те, що не горить рукопис про Христа, про вічний двобій добра і зла, про муки Пілата? Михайло Булгаков прекрасно розумів, що у сучасній йому Росії, де заперечували Христа, зникли і милосердя і добро).*

- Що відбувається із москвичами, які втратили віру? *(Берліоз, в силу свого віку і виховання, мав бути людиною віруючою, але він – конформіст, йому зручно вдавати, що він атеїст, тому зразу відправляється у небуття).*

- А чи багато ще жертв Воланда та його почту? *(По великому рахунку, тільки дві: Берліоз постраждав за пристосуванство і відмову від віри, а барон Майгель – за доноси та зрадництво).*

- У чому трагізм образу Івана Бездомного? *(Іван Бездомний має цікавий творчий псевдонім. Здається, він втратив храм, як дім, втратив прізвище. Пізніше, у фіналі роману, він це прізвище буде мати. Можливо, марно?).*

- Чому читач вірить незнайомцеві, що втрутився у розмову Берліоза та Івана Бездомного? *(Розділ 2, який розповідає «про прокуратора у білому плащі з кривавим підбосом», зразу змінює буденну течію подій. Неймовірно з'являється зразу – і прокуратор Юдеї Понтій Пілат судить мандрівного філософа Іешуа Га-Ноцрі).*

- Коли і від кого читач дізнається про подальші події в Єршалаїмі? *(Якщо розділ другий – оповідь Воланда, то продовження подій в Єршалаїмі – це сон пацієнта божевільні Івана Бездомного).*

- Коли ж з'ясовується, що «рукописи не горять»? *(Коли з божевільні «дістали» Майстра, з'явився на світ божий і рукопис роману, який Маргарита жадібно дочитала у розділі 25).*

- Так чому «рукописи не горять»? (Папір, на якому написано твір, це тіло, його можна знищити, але в рукопису є ще й душа).

- Хто і чому страждає від Волана та його почту? (Ціла галерея типів москвичів страждає від почту Воланда: буфетник Соков, Варенуха, директор театру Степан Лиходєєв, фіндиректор Римський, письменник Берліоз, управдом, пліткарка Чума-Аннушка, всесильний начальний Семплеяров. З одного року – вони покарані, але по великому рахунку, пересіли з одного крісла до іншого. І якщо не роблять зла, то лише тому що панічно налякані. То хіба можна вважати це справжніми змінами? Хіба можна змінити зло – злом?).

- Чому Іван Бездомний – єдиний, з ким відбулися позитивні зміни? (Дійсно, еволюція Івана Бездомного починається з того, що він повертає собі справжнє ім'я – Іван Миколайович Понирьов, видавлює із себе Берліоза).

- Хто є головним героєм внутрішнього роману? Чому? (Головний герой внутрішнього роману – Понтій Пілат. М. Булгаков неодноразово підкреслює, що майстер кинув службу, щоб писати роман про Понтія Пілата).

Висновки: як М. Булгакова, так і Майстра цікавить людина, яка постає перед вибором: добро чи зло, справедливість чи тиранія, самопожертва чи зрада – нелегкий моральний вибір. Умови, в яких опиняється Понтій Пілат, нагадують умови тоталітарної держави, у якій живуть М. Булгаков та Майстер. Найвища посадова особа, прокуратор Іудей лише виконавець волі кесаря. В умовах тотального шпигунства, доносів, зради, шантажу він має своє власне рішення, зробити свій власний вибір, адже спілкування її Ієшуа Га-Ноцрі відкрило йому світ, у якому є доброта, співчуття, любов до ближнього. Але страх примушує його винести смертний вирок, саме цей страх змушує його стати на бік зла. Страх, боягузтво – найстрашніший гріх, за Ієшуа та за М. Булгаковим. Адже страх перед Кесарем, страх за свої привілеї, своє життя, штовхає його на злочин. дві тисячі років він не знає спокою, його «гризуть» докори сумління, але муки совісті й дають йому надію на спасіння. Той, кого він зрадив, іде у фіналі роману поруч з ним).

V. Домашнє завдання.

Для всіх учнів.

Написати творчу роботу на одну із тем:

- «Лист до Михайла Булгакова»;
- «Три сторінки з щоденника Маргарити»;
- «Рукописи не горять»;
- «Я відкриваю світ» «Майстра і Маргарити» М. Булгакова»;
- «Вічні істини роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита»;
- «Тільки людина відповідає за добро і зло у цьому світі»;
- «Світло любові, краси і добра у романі М. Булгакова «Майстер і Маргарита».

Повторити вивчений матеріал, підготуватися до написання контрольної роботи за темою «Роман М. Булгакова «Майстер і Маргарита»».

Роботу виконувати в робочому зошиті, фотографувати і надсилати на електронну адресу viktoriyaivahno@gmail.com . У темі листа вказувати – П.І.П, предмет, № групи.